

**Těšínský básník
Henryk Jasiczek**

**Literární portrét
polského spisovatele**

Libor Martinek

Libor Martinek

Těšínský básník Henryk Jasiczek

Literární portrét polského spisovatele

Lektorovali

Prof. dr hab. Bogusław Bakula

Doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

Doc. PhDr. Martin Pilař, CSc.

© Doc. PhDr. Libor Martinek, Ph.D.

ISBN 978-80-88463-04-7 (pdf)

ISBN 978-80-88463-05-4 (ePub)

ISBN 978-80-88463-06-1 (mobi)

ISBN 978-80-88463-07-8 (wooky)

Obsah

Úvod.....	6
1. Životopis Henryka Jasiczka.....	8
2. Vývojové proměny Jasiczkovy básnické poetiky.....	26
2.1. K specifickému postavení Jasiczkovy poezie v regionální literatuře Těšínska.....	44
2.2. Charakteristické motivy v poezii Henryka Jasiczka.....	45
2.3. Sakrální a profánní v Jasiczkově lyrice.....	52
2.4. Vztah literatury a hudby v díle Henryka Jasiczka.....	56
3. K prozaickým pracím Henryka Jasiczka.....	63
3.1. K Jasiczkově publicistice.....	63
3.2. K Jasiczkovým rozhlasovým pořadům.....	64
3.3. Jasiczkovy reportáže ze zahraničních cest.....	65
4. Humor v díle Henryka Jasiczka.....	72
5. Poměr sebeidentity ke skupinové identitě v pamětech Henryka Jasiczka.....	78
5.1. K Jasiczkovu hodnocení tzv. nacionalistické platformy Pawła Cieślara.....	93
5.2. Ke krizi sebeidentity v díle Henryka Jasiczka.....	96
5.3. Kontakt Henryka Jasiczka se zászvětím.....	100
5.4. Dovětek k Jasiczkovým pamětem.....	104
6. Závěrečná fáze Jasiczkovy literární tvorby.....	106
7. K Jasiczkově tvorbě pro děti.....	110
8. Ke korespondenci Henryka Jasiczka s Annou Kamińskou.....	116
9. Bášnický dialog: Henryk Jasiczek – Ewa Milerka.....	136
10. Jasiczkovy básnické dedikace a parafráze.....	142
11. Henryk Jasiczek a film Šarlatán.....	148
12. K recepci Jasiczkova literárního díla v českém literárním kontextu.....	151
Závěrem.....	167
Resumé.....	168
Streszczenie.....	170
Summary.....	172
Prameny.....	174
Literatura.....	177
Ediční poznámka.....	185
Abstrakt.....	186
Abstract.....	187
Klíčová slova.....	188
Keywords.....	188
Ukázky z poezie Henryka Jasiczka.....	189

Motto

*Moje wiersze nie są nowoczesne,
moje wiersze nie są staroświeckie,
moje wiersze są tylko potrzebne,
kiedy kogoś bardzo boli serce.*

*Moje wiersze są tylko potrzebne,
kiedy brak ci własnego ogrodu,
moje wiersze najlepiej zrozumiesz,
kiedy smutek przyjdzie bez powodu.*

Úvod

Někteří lidé se objeví ve správný čas na správném místě a svou aktivitou ovlivní chod společenských, kulturních a politických událostí. K takovým osobnostem bezesporu patřil i polský básník Henryk Jasiczek.

Z Jasiczkovy tvorby psané v polštině vyšly dva české výběry – *Krásné jak housle* (Ostrava, 1962) a *Pokus o smír* (Praha, 1967) v překladech Ericha Sojky (1922–1997), Oldřicha Rafaje (1934–2010) a Jana Pilaře (1917–1996). Touto cestou Jasiczek vstupuje do kontextu české literatury také z hlediska psaného jazyka, kterým jinak přináležel k polské literatuře. Z hlediska územního, jako představitel polské tvůrčí obce působící na českém Těšínsku, náleží Jasiczek plným právem do kulturní sféry České republiky i bývalého Československa. Bylo by chybou, kdybychom polské umělce z českého Těšínska nezahrnovali do kultury státu, na jehož území žijí a kde jejich díla vznikají. Demokratický stát má být zárukou zachování všech práv národnostních menšin. Osud Henryka Jasiczka je příkladem toho, že za totalitního režimu jednoznačně převážily zájmy politické nad zájmy kulturními a nad potřebami tvůrčí vrstvy jedné národnostní menšiny v Československu. Zvláště silně se tato tendence projevila po „internacionální pomoci“ armád Varšavské smlouvy v srpnu 1968.

Životopis Henryka Jasiczka přinášejí články *Życiorysu zazdrościli mu nawet przyjaciele* (Životopis mu záviděli dokonce přátelé¹) a *Jeden spośród nas* (Jeden z nás) z pera jeho blízkého přítele a redakčního spolupracovníka v časopisu *Zwrot* (Obrat), historika, publicisty a společenskoo-kulturního pracovníka Jana Rusnoka (1927–2003), z něhož jsme v další biografické kapitole ponejvíce vycházeli.

Životopisné údaje o autorovi jsou nastíněny tak, aby vynikla vazba mezi životem a dílem Henryka Jasiczka, avšak naším cílem není podat podrobný obraz autorovy biografie, ani hledat její zrcadlení v literárních dílech (umělecké literární dílo je vůči autorovi jako psychofyzické osobnosti jedině znakem). Snažíme se přitom respektovat autonomii literárního uměleckého díla, abychom se nedopustili nadinterpretace z hlediska hlubinného vztahu strukturalistické triády autor – dílo – čtenář. Práce je primárně zaměřena na texty vydané tiskem. Ani epistolografické prameny nebo rukopisy z Jasiczkovy pozůstalosti nezůstaly mimo oblast zájmu této monografie, včetně Jasiczkových pamětí.²

První, rozsáhlejší část monografie usiluje o dialogické chápání dvou literárních (i politicko-sociálních) kontextů – polského a českého v regionu českého Těšínska i v obou zemích. To umožňuje spatřovat různé sporné otázky (tzv. dialogemy), které jsou dány autorským viděním světa, nakladatelskými poměry i záměry, literárněkritickými ohlasy, vědeckými rozbory i běžnou četbou, v průsečíku diskursů polské menšinové literatury a českého, popřípadě polského literárního života. Soustředěná pozornost je věnována interpretaci Jasiczkovy poezie, upřednostněna je jeho reflexivně-filozoficky laděná lyrika. Nejsou opomenuty Jasiczkovy „básnické komentáře“ historických událostí v regionu Těšínského Slezska, ani autorova společensky angažovaná poezie, ovlivněná estetikou socialistického realismu, zohledněná však do té míry, aby nevznikl příliš jednostranný pohled na tematiku autorovy poezie a její příslušnost k určitému literárnímu proudu. Vazba Jasiczkovy poezie na folklor je připomenuta tehdy, pokud nám tato relace umožní lépe osvětlit specifické rysy autorovy poetiky. Analyzována je také jeho próza, folklorně stylizované a humorně laděné krátké prózy v nářečí, reportáže z cest, částečně publicistika, tvorba pro děti, v menší míře se soustředíme k spisovatelovým odborným či popularizujícím textům na téma regionu, práci pro divadlo a rozhlas,³ které by si vyžadovaly odlišný metodologický přístup,

¹ Není-li uvedeno jinak, všechny překlady v textu provedl autor monografie.

² Paní Danuše Jasiczkové (*16. 8. 1947, Třinec), provdané Palowské, náleží poděkování za zpřístupnění paměti jejího otce a za svolení k citování z nich. Henryk Jasiczek měl rovněž syna Bronislawa (*13. 4. 1953, Český Těšín), jenž v r. 1980 emigroval do Austrálie, kde působil jako profesionální trenér fotbalu.

³ V polské redakci ostravského rozhlasu jsme neprováděli archivní výzkum například proto, že – jak již zjistil Leszek Arkadiusz Geratowski – všechny materiály po H. Jasiczkovi byly zlikvidovány. (GERATOWSKI 1988: 5) Dnes nejsou dochovány v Jasiczkově pozůstalosti ani všechny strojopisy, které byly podkladem k rozhlasovým relacím autora.

příčemž na epistolární žánry (korespondence apod.) koncentrujeme pozornost zejména tam, kde to vyžadoval kontext celku díla (a to i přes jisté nevýhody těchto pramenů, jako je diskontinuita a torzovitost, nedůslednost v datacích či lokalizacích dopisů atd.).

Ve druhé části monografie je pozornost orientována na vztah literatury a hudby v díle Henryka Jasiczka. Dané téma nebylo zvoleno náhodně, neboť k hudebnosti Jasiczkova slova se vyjadřoval i Milan Rusinský, který konstatoval její stupňování od sbírky ke sbírce, a dokonce příčinu tohoto jevu připočítával „i vlivům českých současných lyriků“ (RUSINSKÝ 1969: 8). Nehodláme s tímto tvrzením polemizovat, ale domníváme se, že kořeny „hudebnosti“ Jasiczkovy lyriky lze kromě sféry možných literárních vlivů hledat i jinde.

Objasněna je problematika dobových mechanismů diferenciacie a zobecňování literárních významů (tzv. ideologemat) v rámci překladatelského a generačního diskursu, jakož i regionálního povědomí. Na Jasiczkově osobnosti a díle lze prostřednictvím srovnávací metody demonstrovat i problematiku meziliterárních vztahů. V intencích prací nitranské školy literární komunikace je Jasiczkova tvorba zkoumána jako modelový obraz dobového pohledu na svět, atmosféry nebo životního pocitu. Ve spisovatelově snaze vyjádřit životní pocit a ideál působí dobové ideologie, jejich idiomatická představitivost a obraznost, která jako by někdy zastírala lidské meritum tohoto pocitu a ideálu. Nejde nám jen o přímočarý výklad prostředků a symbolů dobové poetiky na příkladu díla Henryka Jasiczka,⁴ často zveličující partikulární hlediska, která tvoří jenom povrchovou vrstvu hlubších, vlastních tendencí doby vyjadřujících lidské aspirace. (MIKO 1982: 100) Jasiczkovo dílo je zkoumáno také jako výraz autorových uměleckých ambicí vůči světu a lidstvu.

Monografie o Henryku Jasiczkovi je odpovědí na výzvu našeho někdejšího vedoucího semestrální doktorandské stáže v r. 1997 na Těšínské pobočce Slezské univerzity v Katovicích (Uniwersytet Śląski w Katowicach – Filia w Cieszynie) prof. dr hab. Edmunda Rosnera (1930–1998): „Często stawiamy pytanie o miejsce Henryka Jasiczka w cieszyńskim piśmiennictwie, w całej polskiej literaturze. Aby na to pytanie odpowiedzieć, muszą najpierw opaść emocje, a potem muszą być przeprowadzone rzetelne badania, zmierzające zarówno do rozpoznania jego niełatwej drogi życiowej (co nieco w tym zakresie zrobiono), też jego ideowej ewolucji, jak również do oceny jego twórczości przez analizę jego dzieł i kontekstu kulturowego. Dopiero po wykonaniu tych prac możliwe jest opracowanie syntezy, możliwe jest napisanie monografii Henryka Jasiczka, wymierzającej mu sprawiedliwe miejsce w całości kształcie literatury na Śląsku Cieszyńskim“ (ROSNER 1995: 120; Často se ptáme na místo Henryka Jasiczka v těšínském písemnictví i v celé polské literatuře. Abychom odpověděli na tuto otázku, musí nejprve ochladnout emoce, pak musí být proveden důkladný výzkum směřující jak k poznání jeho nejednoduché životní dráhy /něco málo se v této oblasti udělalo/, tak jeho ideového vývoje, ale také k hodnocení jeho tvorby prostřednictvím analýzy jeho děl a kulturního kontextu. Teprve po vykonání těchto prací bude možné zpracovat syntézu a napsat monografii Henryka Jasiczka, která by určila jeho správné místo v celku literatury na Těšínském Slezsku).

(Nemáme ve zvyku citovat hojněji z diplomových prací, jelikož mají vesměs kompilativní povahu. Na diplomovou práci L. A. Geratowského se v naší monografii odvoláváme především proto, že v době jejího napsání žili ještě přímí svědkové Jasiczkovy životní dráhy a také z toho důvodu, že – bohužel – po smrti jeho manželky nebyla až na drobné výjimky řada cenných materiálů ze spisovatelovy pozůstalosti nezorientovanými dědici uchována a není již nikde k dispozici. Diplomant tehdy mj. provedl cenný soupis archivních materiálů – „jasiczkalí“.)

⁴ Doposud se z českých literárních badatelů Jasiczkově tvorbě a osobnosti kromě Milana Rusinského a Drahomíra Šajtara (ŠAJTAR 1960) věnoval Jiří Urbanec v hesle „Jasiczek, Henryk“ (URBANEC 1997: 53–54), encyklopedicky rovněž Irena Bogoczová (BOGOCZOVÁ 2001: 111, 2005: 379) a autor této monografie v různých článcích, studiích statích a slovníkových heslech (MARTINEK, 1999a, 1999b, 1999c, 2000, 2004a, 2004b, 2004c, 2009a, 2009b, 2009c, 2009d, 2010a, 2010b, 2010c, 2010d, 2012a, 2012b, 2013, 2014a, 2014b).

1. Životopis Henryka Jasiczka

Henryk Jasiczek se narodil 2. 3. 1919 v Kottlingbrunnu u Vídně jako nemanželské dítě tehdy dvacetileté Heleny Jasiczkové (1899–1989).⁵ Vychováván však byl nejprve u prarodičů Karola Jasiczka (1874–1940) a Anny Jasiczkové, rozené Knoblochové (1878–1962), která se starala o tři ze sedmi dětí, přeživší epidemii úplavice v Bohumíně v r. 1914. Nejmladší dítě Anny Jasiczkové – Gertruda – měla v době Henrykova narození právě rok (nar. 3. 3. 1918).

Jasiczek byl pak vychováván u příbuzných – Antoniho a Ewy Knoblochových – do r. 1921 v Neborech, poté v Oldřichovicích-Tyrské, daleko od matky i od prarodičů, kteří se přestěhovali z Těšína do Trzebini v Polsku. Henrykův dědeček Karol Jasiczek byl topičem v hutích v Třinci, Bohumíně a Leobersdorfu, aktivně se účastnil polského národního hnutí, které bylo na Těšínském Slezsku soustředěno také v prostředí katolického duchovenstva. Spolupracoval s P. Józefem Londzinem a stavební parcelu, kterou vlastnil v Třinci, daroval Związku Śląskich Katolików (Svazu slezských katolíků); na tomto pozemku vzniklo sídlo svazu a čítárna, dnes je zde budova pošty. (GERATOWSKI 1988: 85)

Henryk svého otce nikdy nepoznal. Byl jím bankovní úředník v Bohumíně Henryk Getreu,⁶ jenž se narodil ve Stryji nedaleko Lvova.⁷ Díky bankovním operacím během války a dodávkám potravin pro armádu shromáždil Getreu značný majetek, za který si koupil titul barona. Příjmy jeho rodině zajišťovaly také nemovitosti ve Stryji. S Helenou Jasiczkovou se Getreu seznámil v Bohumíně v r. 1916. Helena, když měla asi 17 let, se tady také věnovala amatérskému divadlu. Společná setkání usnadňovala skutečnost, že dívka tehdy pracovala jako vychovatelka dětí a guvernantka v zámožných rodinách, ale i to, že navázala srdečné přátelství s Getreuovou sestrou Wandou. Nejčastěji se všichni tři vídali po divadelních představeních a organizovali nedělní výlety za město. Na jaře 1918 Getreu s ohledem na situaci na západní frontě vypravil kvůli bezpečnosti svou manželku s dětmi do bezpečnějšího Stryje a sám zůstal v Bohumíně. Ke konci války se Karol a Anna Jasiczkovi rozhodli přestěhovat z Bohumína do Těšína. Odjezd rodiny Henryka Getreua a také rodičů Heleny Jasiczkové napomohl konečnému naplnění tužeb v dosavadním platonickém vztahu. Getreu, jemuž rodina pohrozila vyděděním, odjel do Vídně, zatímco do okolí rakouské metropole byl na začátku podzimu delegován z třinecké huti Karol Jasiczek, aby pomáhal na stavbě Leobersdorf Stalwerke. Daleko od rodinných kořenů tak mohlo přijít na svět dítě, které nebude překážet dalším životním plánům matky a neposkvrní čest rodiny. Jasiczkovi pravděpodobně počítali s pomocí Getreua, s rekompenzací zneuctění jejich dcery, dokonce se změnou rozhodnutí jeho rodiny ohledně rozvodu a svatbou s Helenou. Karol Jasiczek se nemohl vyrovnat s ostudou, jakou jeho dcera přinesla rodině, a dokonce došlo ke sporu mezi jejími rodiči. Poctivý Karol se nesmířil také s tím, že jeho žena od začátku o všem věděla a neinformovala ho. Matka si oblíbila Helenu, zatímco Karol favorizoval Trudu – o 19 let mladší Heleninu sestru (Gertruda Jasiczková se po provdání jmenovala Czakańska). Avšak hrdá a pyšná Helena odmítla veškerou pomoc a přízeň Henryka Getreua. Ten ihned po skončení první světové války spolu s rodinou vycestoval do USA, kde ve 30. letech zemřel. Jediným gestem ve prospěch syna byla výplata 20 tisíc polských marek, složená v Sirotčí pokladně Těšínské banky. Tato částka měla usnadnit Henryku Jasiczkovi start do života, ale peníze vlivem devalvace měny ztratily na hodnotě a budoucí spisovatel je nevyužil. (GERATOWSKI 1988: 21–25) Zmizely v propadlišti dějin, jak si Jasiczek poznamenal ve svém zápisníku z počátku 70. let minulého století. Zůstal jen komplex

⁵ Porodní asistentkou byla Rakušanka Wilhelmina Bürger, porod proběhl v domě na Waldenausgang 154.

⁶ H. Getreu byl zástupcem ředitele komerční banky v Bohumíně. V době, kdy měl vztah s mladou a údajně krásnou Helenou Jasiczkovou, byl asi čtyřicetiletý, ženatý a měl dvě děti. V některých materiálech se setkáváme i s variantní podobou příjmení Jasiczkova otce „Getroy“, např. ve stati Jana Rusnoka *Jeden spošród nas* (RUSNOK 1990: 116–125), ba i „Getroyć“ (RUSNOK 1985: 151). Existují domněnky, že rodina Getreua byla semitského původu, jak uváděla přítelkyně Heleny Jasiczkové z doby jejího pobytu v Kottlingbrunnu Karolina Sipöcz (Ziegelofengasse, Wien). Tuto informaci nepotvrzuje záznam v matrice Henryka, kde je sestra jeho otce Wanda Getreu, jež šla dítěti za kmotru, uváděna jako katolička. Nikoli bez významu zde může být i skutečnost, že dokument narození dítěte pořídil probošt farnosti v Kottlingbrunnu P. Józef Hayn, který se s rodinou Jasiczkových přátelil.

⁷ Do druhé světové války sestávalo obyvatelstvo Stryje z přibližně rovnoměrného podílu Poláků, Ukrajinců a Židů.

otce, vyjádřený mj. slovy: „Chciałoby się podejść do ojca, poklepać go po ramieniu i z gorzkim uśmiechem powiedzieć: No widzisz, jakoś dałem sobie radę bez ciebie, ale wierz mi, że było mi ciebie i to nieraz, bardzo brak. I chyba nie gniewam się na ciebie. Tylko kiedy byłem dzieckiem, było mi czegoś strasznie žal (...), śniłeś mi się (...). Uśmiechałeś się do mnie. Byłeś taki sam, jak na zdjęciu, które darowała mi mama. Ale sen zniknął, tylko w metryce, w rubryce Vater, świeciła przekrešlona grubą linią biala pustka. Može juž dawno umarłeś!? Ale nie oplakuję twojej śmierci. Nigdy ciebie nie znałem. Jesteš dla mnie tylko pojemem, bialą pustką przekrešloną grubą linią.“⁸ (Chtělo by se přijít k otci, poklepat mu na rameno a s hořkým úsměvem mu říci: Tak vidíš, nějak jsem si bez tebe poradil, ale věř mi, že jsi mi, a to nejednou, scházel. A nejspíš se na tebe nezlobím. Jenom když jsem byl dítětem, bylo mi něčeho strašně líto /.../, zdálo se mi o tobě /.../. Usmíval ses na mne. Byl jsi stejný jako na fotografii, kterou mi darovala máma. Jenže sen zmizel, jenom v matrice, v rubrice Vater svítilo tlustou čarou přeškrtnuté bílé prázdno. Možná jsi už dávno zemřel?! Avšak neoplakávám tvou smrt. Nikdy jsem tě nepoznal. Jsi pro mne jenom pojmem, bílé prázdno přeškrtnuté tlustou čarou.)

Na přelomu května a června 1919 Jasiczkovi opustili Kottlingbrunn a odjeli do Třince, odkud se zanedlouho přestěhovali do Těšína. Důvodem návratu do Polska bylo zapojení Karola Jasiczka do národnostních záležitostí; v r. 1919 organizoval v Třinci vystoupení polských dělníků proti armádní demarkační linii a za ovládnutí polskou administrativou oblasti dohodnuté dne 5. 11. 1918, což vůči němu vzbudilo nelibost českých orgánů. Na začátku roku 1920, tedy v době přípravy na plebiscit, Jasiczkovi bydleli v Těšíně na ulici Srebrna (Stříbrná). V okamžiku, kdy bylo učiněno rozhodnutí o rozdělení Těšínského Slezska, Karol Jasiczek se angažoval v organizování pohraniční stráže v Těšíně a jeho dcera začala pracovat v první polské celnici v Těšíně. (IBIDEM: 25–26)

V prvním období života malého Henryka o něj pečovala babička Anna. Dítě bylo nezasvěceným představováno jako sirotek po předčasně zemřelé (na tuberkulózu) Helenině sestře – Anně. Po přestěhování se Jasiczků do Trzebině v Polsku, kde dědeček Karol dostal práci v huti zinku, byl Henryk odevzdán na výchovu k příbuzným Knoblochů do Neborů (rodina zde žila v domě č. 96 do r. 1921, pak se přestěhovala do Oldřichovic-Tyrské). Henrykova matka Helena se v r. 1924 provdala za soustružníka Józefa Strózika, jenž pocházel z Chrzanowa, a o svého prvorozeného syna se nezajímala, snad jen jednou přijela do Tyrské, objala dítě a krásná, pěkně upravená a navoněná odjela. Poté se Henryk s matkou viděl ještě jednou v Těšíně, kam přijela již se svým manželem, ale ten se rozhodně stavěl proti tomu, aby si nemanželského syna své ženy vzal do své péče. Kromě toho měli Strózikovi další dvě děti – dceru Teresu (* 1928) a syna Leopolda (* 1933), což rovněž komplikovalo situaci. (IBIDEM: 28–39)

Malý Henryk pomáhal v domácím hospodářství, pásal dobytek (Antoni Knobloch /1887–1956/ byl bratrem Henrykovy babičky, a kromě hospodaření na velkém statku vedl řeznictví a obchodoval s dobytkem). S tetou Ewou Knoblochovou (1879–1936) vycházeli dobře, dokonce ji nazýval „mamulkou“, strýce, „tatulka“ Knoblocha, se trochu bál s ohledem na jeho přísnou povahu a řeznickou profesi, do které se strýc snažil zasvětit i útlého a nesmělého Henryka. Také obě dcery Knoblochů, o devět let starší Marie (nar. 1910; provd. Eichnerová) a o čtyři roky mladší Franciszka (1914–1986; provd. Starzyková), ho měly rády. Materiálně se Henrykovi vedlo dobře, ale bolestně prožíval, když mu jeho kamarádi nadávali do bastarda a když se při nějaké příležitosti dozvěděl, že mamulka a tatulek nejsou jeho skutečnými rodiči. (IBIDEM)

⁸ Jasiczek si od 15. 12. 1970 vedl rukopisný zápisník, který má do značné míry i charakter badatelsky dnes velmi cenných pamětí. Dochoval se ve třech sešitech (první, z něhož citujeme, je ukončen 4. 12. 1971). Jelikož je nestránkovaný, v poznámkách na něj konkrétně neodkazujeme, pouze upozorňujeme, že jde o Jasiczkovy soukromé zápisky.

Po absolvování základní školy v Oldřichovicích (1926–1930)⁹ pak navštěvoval měšťanskou školu (1930–1934) v Třinci. Poté nastoupil do učení v tamním zahradnictví Schindlerově a Kretschmerově, odkud však odešel z důvodu špatných vztahů s nadřízenými a také kvůli bitce se Schindlerem, před kterým bránil svého kamaráda Wilhelma Recmanika. V letech 1936–1938 pokračoval v učení na zahradnickém učilišti v Chrudimi, které již mělo charakter střední školy. Snad měl v úmyslu zůstat mezi Čechy natrvalo, když si po škole našel práci u Jana Mikoláška¹⁰ v obci Hradečno u Kladna, kde se věnoval úpravě léčivých bylin. Koncem r. 1938 se vrátil na Těšínské Slezsko a získal práci v třineckých železárnách. Přiměly ho k tomu politické události předcházející začátku druhé světové války, obsazení českého Těšínska Polskem po mnichovské kapitulaci v r. 1938, ale i to, že do Hradečna přišli utečenci ze Sudet, kde převzali vládu Němci. Od března 1939 pracoval v zahradnictví třinecké huti a vrátil se i ke svému působení v harcerském hnutí (Harcerstwo Polskie).¹¹ (IBIDEM: 41–49)

Během války se Jasiczek připojil k odbojovému hnutí. Nejprve spolupracoval se svými sousedy z Oldřichovic-Tyrské Jerzym Sporyszem a jeho zetěm Janem Heczkiem, kteří v r. 1941 navázali kontakt s bělským střediskem Kół Przyjaciół Związku Radzieckiego (Sdružení přátel Sovětského svazu). „Kola“ se na přelomu let v r. 1941–1942 přeměnila v buňky Polské dělnické strany (Polska Partia Robotnicza, zkr. PPR). Jan Heczko přitom řídil komunistické podzemí v oblasti Třinecka. Díky tomu, že byl naverbován až během války, unikl zatčení gestapem, které na Třinecku v listopadu 1942 tuto organizaci rozbilo. Jasiczek pak navázal spolupráci s podzemní komunistickou skupinou Tempo, kterou řídil Gabriel Jurčák. Jasiczek se nejvíce zasloužil o vydávání polskojazyčného podzemního časopisu Naprzód, který byl mutací českého Tempa, vydávaného Jurčákem. (HELLER 1982: 62–75; MARYNČÁK 1960: 54) Jasiczek v časopise debutoval nejen jako redaktor, ale i jako básník, některé z těchto válečných veršů pak zařadil do své knižní prvotiny *Rozmowy z ciszą* (Rozhovory s tichem; Český Těšín, 1947). V huti poznal svou budoucí ženu Marii Dolákovou (6. 12. 1922 Lazy – 1. 9. 1988 Český Těšín) z Orlové, jejíž otec Jan, český komunista a člen odbojového hnutí, zahynul v Osvětimi. (IBIDEM: 51–60)

Od mládí se Jasiczek projevoval jako těšínský patriot, často připomínal práva své národnostní menšiny. Nebyl však šovinistou; k Čechům měl evidentně příznivý vztah. Poté, co složil maturitu na Pedagogickém gymnáziu v Orlové v r. 1952, od následujícího roku studoval dálkově na Karlově univerzitě v Praze žurnalistiku a polštinu (1953–1959). Z té doby se datují jeho styky s významným českým polonistou a polonofilem Karlem Krejčím (1904–1979). Mnoho přátel měl také mezi spisovateli. Pro Krajské vydavatelství v Ostravě připravil k vydání překlady do polštiny z poezie předních českých a slovenských soudobých básníků *Poetyckie pozdrowienia* (Básnické pozdravy; 1961), na nichž se podílel sedmi překlady básní. Z Jasiczkovy tvorby vyšly

---KONEC UKÁZKY---

⁹ V té době se Henryk začal učit na housle, nejprve u souseda Ignacyho Eichnera, pak pokračoval u vychovatele na základní škole Pawła Pustówki, později u německého houslisty jménem Rayer, který byl členem orchestru třineckých železáren. Hra na housle během školní slavnosti na zahradnickém učilišti v Chrudimi mu přinesla i první časopiseckou recenzi v Chrudimských listech a svému muzicírování vděčil i za svou první přezdívku – Cygan (Cikán); Jasiczek tak někdy podepisoval i své básně, například v sešitu datovaném 10. 4. 1944 a věnovaném Marii Dolákové, se kterou se i oženil (sešit se nachází v Jasiczkově skromné literární pozůstalosti uložené v Památníku Petra Bezruče v Opavě).

¹⁰ Jan Mikolášek (1889–1973) byl slavný léčitel, bylinář, jenž si Jasiczka vybral s ohledem na charakter jeho písma a fyziognomii, jak na to básník vzpomíná ve svých pamětech. Jasiczek u něj pobýval sice jen krátce od září do listopadu 1938, ale zapamatoval si mj. návštěvu slovenského politika agrární strany, předsedy vlády ČSR v letech 1935–1938 Milana Hodžy. Mezi Mikoláškovu klientelu patřila např. rodina továrníka Ringhoffera, Olga Scheinpflugová, Max Švabinský a množství „celebrit“ českého kulturního života, nicméně léčitel sloužil radou a pomocí zejména obyčejným lidem. Dodejme, že se Mikolášek v r. 1946 ujal těžce nemocného předsedy ÚRO a pozdějšího presidenta ČSR Antonína Zápotockého, kterému měla být amputována noha zachvácená snětí, následek pobytu v koncentračním táboře Sachsenhausen-Oranienburg. Díky zásahu léčitele se klient během tří týdnů uzdravil. Lidové léčitelství se tak u nás na určitou dobu dostalo pod jakousi neoficiální „ochranu“ významného státníka, která trvala až do jeho smrti. (KALÁČ 2008)

¹¹ Harcerství (pl. harcerstwo) je společenské a výchovné hnutí, představující polskou interpretaci skautingu.

Libor Martinek

Těšínský básník Henryk Jasiczek

Literární portrét polského spisovatele

Lektorovali

Prof. dr hab. Bogusław Bakula

Doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

Doc. PhDr. Martin Pilař, CSc.

Vydalo nakladatelství
Michal Beran – První bruntálské nakladatelství
jako svou 9. publikaci
v roce 2022

ISBN 978-80-88463-04-7 (pdf)
ISBN 978-80-88463-05-4 (ePub)
ISBN 978-80-88463-06-1 (mobi)
ISBN 978-80-88463-07-8 (wooky)

e-mail: info.pbn@centrum.cz
web: pbn.proweb.cz